

Ministerstwo
Klimatu i Środowiska

RAMOWE SPOSOBY PROWADZENIA GOSPODARKI W LASACH O WIODĄCEJ FUNKCJI SPOŁECZNEJ (LoWFS) WOKÓŁ MIAST

Materiał opracowany przez Ministerstwo Klimatu i Środowiska na potrzeby pilotażowego procesu wyznaczania lasów o wiodącej funkcji społecznej wokół wybranych polskich miast.

Warszawa, 12.05.2025

O TYM DOKUMENCIE

W 2024 r. w ramach Ogólnopolskiej Narady o Lasach¹ ustalono kryteria wyboru lasów o wiodącej funkcji społecznej (S1-S7) oraz wskazano możliwe sposoby wzmocnienia poszczególnych funkcji społecznych (funkcja 1-funkcja 8) w takich lasach, w postaci wyłączeń, ograniczeń lub modyfikacji gospodarki leśnej.

Jesienią 2024 r. w 11 miastach lub grupach miast: Bielsku-Białej, Bydgoszczy-Toruniu, Gdańsk-Gdynia-Sopot, Katowicach, Kielcach, Krakowie, Łodzi, Poznaniu, Warszawie, Wrocławiu i Szczecinie, podjęto próbę wyznaczenia lasów o wiodącej funkcji społecznej na gruntach Skarbu Państwa zarządzanych przez Lasy Państwowe. Celem prac zespołów złożonych z przedstawicieli kluczowych interesariuszy było również określenie sposobu prowadzenia w nich gospodarki leśnej. Choć dyskusje i uzgodnienia prowadzone na forum zespołów, w większości przypadków nie doprowadziły do wypracowania wspólnego stanowiska, to poszczególni interesariusze przedstawili swoje opinie, jakie obszary w ich ocenie powinny być uznane za lasy o wiodącej funkcji społecznej i jakie sposoby wzmocnienia funkcji społecznych byłyby w nich pożądane.

Wobec braku porozumienia w większości miast co do obszaru lasów o wiodącej funkcji społecznej oraz sposobu prowadzenia w nich gospodarki leśnej, Ministerstwo Klimatu i Środowiska podjęło decyzję o kontynuacji prac, jednak w zmienionej formule.

Opierając się na uzgodnieniach cząstkowych i stanowiskach, przedstawionych przez uczestników procesu, MKiŚ podjęło rozstrzygnięcie w przedmiocie obszarów lasów o wiodącej funkcji społecznej wokół ww. miast i aglomeracji, dla których będzie kontynuowana dyskusja o sposobach wzmocnienia funkcji społecznych.

W proces ten zaangażowano Instytut Ochrony Środowiska – Państwowy Instytut Badawczy (IOŚ-PIB), któremu powierzono zadanie oceny pierwszego etapu prac, jak również zaprojektowania partycypacyjnej formuły dokończenia pilotażu.

Ponadto MKiŚ powołało grupę roboczą złożoną z ekspertów, w tym przedstawicieli Lasów Państwowych, której zadaniem było przygotowanie projektu wytycznych², dotyczących ramowych zasad prowadzenia gospodarki leśnej w lasach o wiodącej funkcji społecznej.

Niniejszy dokument jest efektem prac tej grupy oraz ekspertów IOŚ-PIB oraz MKiŚ. Skupia się na aspekcie prowadzenia gospodarki leśnej w lasach o szczególnym znaczeniu dla społeczeństwa, w szerokim ujęciu obejmującym nie tylko sposób

¹ Wzmocnienie ochrony lasów cennych przyrodniczo i ważnych społecznie. Wytyczne i Rekomendacje Ogólnopolskiej Narady o Lasach. Ministerstwo Klimatu i Środowiska, Warszawa 2024.

² Wstępny projekt wytycznych został opracowany przez zespół ekspertów w składzie: Jan Dzięcielski (RDLP Wrocław), prof. Marek Giergiczyński (ekspert zewnętrzny), prof. Bogdan Jaroszewicz (DGLP), prof. Paweł Pawlaczyk (ekspert zewnętrzny), Jerzy Szwaagrzyk (ekspert zewnętrzny).

realizacji funkcji zaopatrzeniowej dotyczącej produkcji surowca drzewnego, ale również ochrony tych lasów i zwiększania ich odporności na zmiany klimatyczne i środowiskowe oraz świadczenia przez lasy w sąsiedztwie dużych miast różnorodnych usług ekosystemowych, w szczególności regulacyjnych i kulturowych. Zakłada zróżnicowane sposoby prowadzenia w nich gospodarki leśnej, dostosowanej do charakteru i funkcji poszczególnych fragmentów lasów. **Co istotne, wytyczne nie zakładają całkowitej rezygnacji z funkcji pozyskania drewna, a tym bardziej zaprzestania prowadzenia gospodarki leśnej w lasach o wiodącej funkcji społecznej, gdyż wariant taki nie jest możliwy w świetle obowiązującego prawa, jak również nie byłby rozwiązaniem optymalnym biorąc pod uwagę uwarunkowania:**

- społeczne - zróżnicowane oczekiwania społeczeństwa wobec lasów
- klimatyczne - postępujący proces zamierania lasów w wyniku zmiany klimatu
- gospodarcze - zaopatrzenie w drewno ludności i przetwórców drewna działających na polskim rynku, jak również konieczność utrzymania zasady samofinansowania się Lasów Państwowych, która gwarantuje realizację zróżnicowanych celów i funkcji lasów, gdzie realizacja zróżnicowanych funkcji jest finansowana w głównej mierze z przychodów ze sprzedaży drewna.

W dokumencie zaproponowano ramowe scenariusze prowadzenia gospodarki leśnej w lasach o wiodącej funkcji społecznej – tak, by dalsza dyskusja mogła się skupić na dopasowaniu scenariuszy do poszczególnych fragmentów lasu pełniących różne funkcje i świadczące różne usługi ekosystemowe, a także na uszczegółowieniu zasad stosowania każdego ze scenariuszy.

1. WSTĘP

Lasy pełnią istotną rolę dla społeczeństwa, dostarczając licznych usług ekosystemowych (zaopatrzeniowych, regulacyjnych, kulturowych). W szczególności lasy wokół miast dostarczają znacznej liczbie ludzi usług kulturowych, zapewniając warunki do rekreacji, turystyki, edukacji oraz aktywności sprzyjających zdrowiu i dobrostanowi psychicznemu. Stanowią one przestrzeń dla wypoczynku i regeneracji, przyczyniając się do redukcji stresu oraz poprawy jakości życia mieszkańców. Świadczą również usługi regulacyjne, m.in. spowalniają spływ wody, sprzyjają gromadzeniu wody, regulują klimat i jakość powietrza, przeciwdziałają erozji oraz wspierają różnorodność biologiczną.

DEFINICJA: *Lasy o wiodącej funkcji społecznej to lasy, w których cele trwale zrównoważonej gospodarki leśnej, określone w art. 7 ust 1 ustawy o lasach, są ukierunkowane na wzmacnianie społecznych funkcji lasów oraz utrzymanie usług ekosystemowych o charakterze pozaprodukcyjnym³.*

Istotę sposobów gospodarowania w danym fragmencie lasu o wiodącej funkcji społecznej określa jeden z opisanych poniżej czterech SCENARIUSZY:

- SCENARIUSZ 1: Procesy naturalne.
- SCENARIUSZ 2: Leśnictwo bliskie naturze.
- SCENARIUSZ 3: Leśnictwo stabilizacyjne.
- SCENARIUSZ 4: Leśnictwo tradycyjne zmodyfikowane prospołeczne.

Częścią każdego ze scenariuszy jest ZBIÓR DOBRYCH PRAKTYK.

Elementem ustalenia sposobu gospodarowania w lesie o wiodącej funkcji społecznej, powinien być podział przestrzeni lasu na obszary, w których stosuje się poszczególne scenariusze. Najmniejszą jednostką określenia zasięgu przestrzennego scenariusza jest wydzielenie leśne, zaleca się jednak grupowanie obszaru wdrażania poszczególnych scenariuszy w większe obszary. Wyjątkowo do scenariusza 1 można zaliczyć części wydzielenia, gdy jest to uwarunkowane np. występowaniem płatu siedliska przyrodniczego nie wymagającego działań ochronnych na fragmencie wydzielenia lub stanem na gruncie (np. starodrzew stanowiący fragment wydzielenia leśnego), zwłaszcza gdy takie części łączą się z sąsiednimi w większe bloki.

W procesie dialogu z interesariuszami, w tym przedstawicielami Lasów Państwowych jako gospodarzami diskutowanych obszarów, przedstawicielami samorządów, lokalnych mieszkańców, organizacji społecznych, przedstawicielami biznesu, instytucji pozarządowych oraz naukowców, powinny zostać wypracowane kierunkowe sposoby

³ Prowadzenie gospodarki leśnej w lasach o wiodącej funkcji społecznej uwzględnia ustawowe zasady: powszechnej ochrony lasów, trwałości ich utrzymania, ciągłości i zrównoważonego wykorzystania wszystkich funkcji lasów oraz powiększania zasobów leśnych.

wdrożenia poszczególnych scenariuszy, np. zakres i sposoby stosowania retencji drzew, potrzeby odstępstw od scenariuszy oraz od zbioru dobrych praktyk wraz z określeniem, na czym mogą polegać odstępstwa. Elementy te powinny zostać uwzględnione w trakcie prac urzędniowych, gwarantując, że tworzony plan urządzenia lasu uwzględni priorytet potrzeb społecznych.

We wszystkich scenariuszach możliwe są wyjątki w związku ze zróżnicowaniem lokalnych uwarunkowań. Zagadnienie to omówiono w dalszym rozdziale.

2. ZBIÓR DOBRYCH PRAKTYK W LASACH O WIODĄCEJ FUNKCJI SPOŁECZNEJ

W lasach o wiodącej funkcji społecznej:

1. Tworzy się **stałe platformy dialogu i komunikacji** z przedstawicielami lokalnych społeczności oraz kluczowych interesariuszy i partnerów społecznych, w szczególności samorządów, organizacji społecznych, zakładów usług leśnych oraz lokalnych przetwórców drewna. Platformy te powinny pełnić rolę forum wymiany informacji na temat potrzeb i oczekiwań społecznych wobec lasów i gospodarki leśnej, uwarunkowań prowadzenia gospodarki leśnej oraz koniecznych modyfikacji wypracowanego w modelu partycypacyjnym podejścia do prowadzenia gospodarki leśnej w przypadku wystąpienia istotnych zmian, np. procesu zamierania fragmentów lasu lub jego uszkodzenia w wyniku wystąpienia zjawisk naturalnych.
2. Kładzie się szczególny nacisk na aspekt **udostępnienia lasów dla społeczeństwa** (z uwzględnieniem specyficznych potrzeb użytkowników, np. osób starszych oraz osób niepełnosprawnych), **kompleksowego zagospodarowania rekreacyjnego i turystycznego** oraz **edukacji społeczeństwa** (dzieci, młodzieży oraz osób dorosłych) **we współpracy z partnerami, w szczególności z lokalnymi samorządami**. Tworzy się i rozwija odpowiednio oznakowany system tras, ścieżek i dróg rowerowych, pieszych i konnych, ścieżek edukacyjnych, parkingów leśnych, miejsc biwakowych, wież widokowych, punktów obserwacyjnych, punktów ładowania samochodów i rowerów elektrycznych, jak również innych elementów służących rekreacji, turystyce i edukacji społeczeństwa. Dla lasów o wiodącej funkcji społecznej powinny zostać wypracowane z udziałem przedstawicieli lokalnych społeczności oraz kluczowych interesariuszy (np. w ramach platform dialogu i komunikacji) zintegrowane koncepcje zagospodarowania turystycznego, rekreacyjnego oraz edukacji leśnej i przyrodniczej. Sposób udostępnienia lasów dla społeczeństwa, zagospodarowania rekreacyjnego i turystycznego oraz edukacji powinny być zróżnicowane i dostosowane do kluczowych funkcji oraz przypisanych scenariuszy gospodarowania.
3. Kładzie się szczególny nacisk na **zapewnienie bezpieczeństwa osób korzystających z lasu**, w szczególności poprzez:

- oznakowanie drzew i fragmentów lasów, które mogą stwarzać zagrożenie dla osób korzystających z lasu, np. w wyniku wystąpienia zjawisk naturalnych o charakterze katastrofalnym, lub w okresie wystąpienia gwałtownych zjawisk pogodowych (np. silne wiatry, gwałtowne opady),
 - usuwanie drzew stwarzających zagrożenie dla bezpieczeństwa publicznego, w szczególności przy drogach publicznych, budynkach, jak również obiektach związanych z rekreacją i turystyką,
 - informowania społeczeństwa o występujących zagrożeniach.
4. Kładzie się szczególny nacisk na aspekt **gospodarowania wodą w ekosystemach leśnych**, w szczególności **naturalnej retencji wody w krajobrazie**. Docelowo dla zlewni zlokalizowanych na obszarach leśnych, objętych lasami społecznymi, **przygotowuje się i wdraża plany gospodarowania zasobami wodnymi w lasach**. Należy intensyfikować działania na rzecz przywracania naturalnego charakteru śródleśnych naturalnych cieków i ich dolin, w miarę możliwości za pomocą naturalnych procesów. Dąży się do odtworzenia naturalnych stosunków wodnych oraz retencji glebowej (np. odtwarzając lub renaturyzując mokradła, likwidując lub blokując rowy odwadniające), tworzy małe zbiorniki retencyjne z różnymi udogodnieniami dla zwierząt (np. dogodne zejścia do wodopoju dla zwierzyny leśnej, wyspy i platformy dla ptaków, zakrzewienia, rośliny nektarodajne). Dąży się również do maksymalizacji wodochronnej i retencyjnej funkcji lasu (np. zachowując ciągłość pokrywy leśnej, ograniczając spływ powierzchniowy).
5. Kładzie się szczególny nacisk na **ochronę gleb przed erozją oraz ograniczenia ingerencji w gleby na etapie prowadzenia prac leśnych**, intensyfikując np. działania na rzecz zabudowy przeciwerozyjnej dawnych szlaków zrywkowych oraz innych miejsc narażonych na erozję z wykorzystaniem lokalnych materiałów, ograniczając mechaniczną ingerencję w glebę podczas zrywki drewna (np. poprzez zastosowanie kolejek linowych). Jeżeli w celu uzyskania lub wprowadzenia odnowień konieczne jest przygotowanie gleby, dokonuje się jej punktowo lub co najwyżej liniowo, dbając o zachowanie nienaruszonych płatów runa leśnego. Maksymalnie ogranicza się działania, które mogłyby stymulować ekspansję gatunków obcych w runie.
6. Dąży się do **tworzenia lokalnych partnerstw na rzecz ochrony i zrównoważonego użytkowania lasów**, w szczególności w celu pozyskania środków zewnętrznych na realizację wspólnych lub komplementarnych projektów z samorządami, organizacjami społecznymi i innymi partnerami, np. dotyczących retencjonowania wód i ochrony przeciwpowodziowej; ochrony różnorodności biologicznej; rozwoju małej infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej i edukacyjnej; ochrony przeciwpożarowej.

7. **Dąży się do uzyskania zróżnicowanej struktury gatunkowej, wiekowej i przestrzennej ekosystemów leśnych.** Oprócz akceptowania naturalnych odnowień wszystkich gatunków rodzimych, w razie potrzeby wprowadza się rodzime gatunki lasotwórcze i domieszkowe (np. wierzba iwa, grab, klon jawor, jarząb, lipy) lub inne rodzime gatunki cenne biocenotycznie (np. dzikie drzewa owocowe).
8. **Ochronie podlegają elementy zwiększające różnorodność krajobrazu:** wąwozy, dolinki, skały, wydmy, okazałe głazy, wypływy i wysięki wód podziemnych, elementy kulturowe itp., zwykle przez pozostawianie w stanie nienaruszonym wraz z drzewostanem wokół, zapewniającym zachowanie warunków środowiska w danych miejscu, lub poprzez ochronę czynną⁴.
9. **Szczególną uwagę zwraca się na ochronę jagodników,** jak również miejsc wykorzystywanych przez mieszkańców do zbioru owoców leśnych. Unika się ich przekształcania.
10. **Dąży się do utrzymania zróżnicowanych stref ekotonowych,** w tym m.in. ogranicza się stosowanie cięć zupełnych i cięć uprzątających w pasie o szerokości 25 m od granicy lasu z polami, łąkami lub nieużytkami.
11. **Ochronie podlegają drzewostany zlokalizowane na stromych stokach, w sąsiedztwie cieków i zbiorników wodnych oraz na siedliskach bagiennych.** Nie stosuje się rębni zupełnych oraz rębni gniazdowych w pasie o szerokości 25 m od linii brzegu naturalnych cieków i zbiorników wodnych.
12. **W weekendy i dni ustawowo wolne od pracy nie prowadzi się prac dotyczących pozyskania i transportu drewna,** poza nagłymi i istotnymi zdarzeniami, np. związanymi z bezpieczeństwem.
13. **Gdy korzystanie z lasów przez ludzi jest sezonowe, prace związane z pozyskaniem drewna zaleca się prowadzić wszystkim w miesiącach o najniższej intensywności takiego korzystania,** o ile względy ochrony lasu nie wymuszają prac w konkretnych terminach.
14. **Na czas prowadzenia prac leśnych wyznacza się, odpowiednio oznakowane, alternatywne przebiegi tras, szlaków i ścieżek rowerowych oraz pieszych⁵.** Informację o alternatywnych przebiegach tras, szlaków i ścieżek rowerowych oraz pieszych przekazuje się z odpowiednim wyprzedzeniem do wiadomości publicznej.
15. **W trakcie prowadzonych cięć pielęgnacyjnych i odnowieniowych zwraca się szczególną uwagę na wygląd lasu bezpośrednio po zabiegach, tak, aby ślady wykonanych prac jak najszybciej ulegały zatarciu.** W szczególności zwraca się szczególną uwagę na szybkie wywożenie drewna przeznaczonego do sprzedaży,

⁴ Dla ochrony niektórych elementów, np. skał z unikatową roślinnością nieleśną, mogą być potrzebne działania ochrony czynnej polegające np. na ich odsłanianiu.

⁵ Na obszarach leśnych, przez które przebiegają oznakowane trasy, szlaki oraz ścieżki rowerowe lub piesze.

jak również niepozostawianie pozostałości po cięciach na ścieżkach i drogach leśnych. Ponadto niezwłocznie po zakończeniu prac leśnych naprawia się uszkodzone drogi, szlaki, ścieżki wykorzystywane przez społeczeństwo do celów turystyki i rekreacji.

16. W miarę możliwości **unikaj się grodzienia upraw i młodników**, szczególnie wzdłuż wykorzystywanych rekreacyjnie tras, ścieżek, szlaków pieszych. Istniejące ogrodzenia upraw i młodników są utrzymywane do czasu spełnienia ich funkcji i sukcesywnie usuwane.
17. W miarę możliwości **unikaj się stosowania rębni i cięć zupełnych** w bezpośrednim sąsiedztwie dróg publicznych, parkingów leśnych, miejsc biwakowych, jak również tras, szlaków i ścieżek rowerowych oraz pieszych, a także zabudowy mieszkaniowej.
18. **Wspiera się naturalne procesy, które powinny być istotnym czynnikiem kształtowania się struktury i wyglądu lasu:**
 - a) dąży się do stałej obecności we wszystkich fragmentach lasu drzew biocenotycznych oraz starych drzew;
 - b) preferuje się odnowienia rodzimych gatunków z naturalnego obsiewu (odnowienia naturalne), sadzenie stosuje się tylko tam, gdzie nie można uzyskać odnowienia naturalnego rodzimych gatunków, albo gdzie istnieje potrzeba wprowadzenia gatunków nie występujących w drzewostanie;
 - c) wspiera się rozwój naturalnej, rodzimej roślinności nierzewnej (krzewy, rośliny runa), np. w lukach i na skrajach drzewostanów.
19. W trakcie wykonywania cięć pielęgnacyjnych dąży się do **utrzymania obecności rodzimych gatunków domieszkowych i biocenotycznych oraz drzew**, które ze względu na biologię gatunku **mogą stosunkowo szybko wytwarzać cenne mikrosiedliska**, takie jak dziuple (w szczególności: grab, rodzime topole, brzozy).
20. **Pozostawia się⁶ i umożliwia powstawanie oraz rozwój⁷ drzew biocenotycznych**, które są istotne nie tylko z punktu widzenia ochrony różnorodności biologicznej lasu, ale również jako element krajobrazu leśnego. **Dąży do zachowania i zwiększania zasobów martwych drzew**, możliwie zróżnicowanych pod względem

⁶ Z uwzględnieniem wymogu zachowania bezpieczeństwa dla osób korzystających z lasów.

⁷ Podstawowe metody umożliwiania rozwoju drzew biocenotycznych to:

- w cięciach pielęgnacyjnych pozostawianie drzew wykazujących potencjał rozwoju cech biocenotycznych (np. drzewa gatunków dziuplotwórczych jak grab, brzozy; drzewa z uszkodzeniami, które mogą rozwinąć się w wypróchnienia; drzewa o unikatowym kształcie) - nawet mimo niskiej jakości technicznej, czy też tzw. rozpieracze.
- umożliwianie niektórym drzewom osiągnięcia wieku, w którym cechy biocenotyczne mogą się w pełni rozwinąć, np. przez pozostawianie kęp, biogrup i pojedynczych drzew na kolejne pokolenie drzewostanu, docelowo do naturalnej śmierci i rozkładu (szerzej w rozdziale na temat retencji drzew).

gatunku i formy (leżące, stojące, złomy, wykroty), jako elementu sprzyjającego różnorodności biologicznej⁸.

Poza sytuacjami wymagającymi podjęcia pilnych działań (względy bezpieczeństwa publicznego lub sanitarnego lasu) odstępstwa od dobrych praktyk powinny być poprzedzone dyskusją ze stroną społeczną w ramach stałych platform dialogu i komunikacji.

3. RETENCJA DRZEW

Integralnym elementem każdego SCENARIUSZA zakładającego realizację funkcji pozyskania drewna w lasach o wiodącej funkcji społecznej (scenariusze nr 2, 3 i 4), musi być pozostawianie części drzew do naturalnej śmierci i rozkładu (tzw. **retencja drzew**).

Standardowy poziom retencji drzew stosowany przez Lasy Państwowe w lasach wielofunkcyjnych polega na pozostawianiu kęp obejmujących minimum 5% powierzchni drzewostanu oraz drzew biocenotycznych, w tym pojedynczych drzew martwych. Wzmocnienie funkcji społecznej lasu – szczególna troska o krajobraz leśny i różnorodność przyrodniczą – wymaga pozostawiania większej liczby drzew do naturalnej śmierci i rozkładu.

W przypadku lasu bliskiego naturze (scenariusz nr 2), retencja drzew polega na zapewnieniu w drzewostanie znaczącej i stałej obecności drzew biocenotycznych oraz drzew starych. Docelowo co najmniej dwa drzewa/ha powinny mieć możliwość osiągnięcia w przyszłości rozmiarów kwalifikujących je jako pomnik przyrody, przy czym pula starych drzew powinna być uzupełniana przez dorastanie równoważące ich śmiertelność. Gdy w obecnym drzewostanie nie ma drzew odpowiednio okazałych, dla umożliwienia dorośnięcia niektórych drzew do takich rozmiarów, należy chronić przed wycięciem pulę co najmniej 5% drzew w danym drzewostanie, które charakteryzują się najwyższym wiekiem lub największym rozmiarem.

W przypadku odbudowy i przebudowy drzewostanów (scenariusz nr 3), dąży się również do również do osiągnięcia odpowiedniego poziomu retencji drzew na poziomie nie niższym niż 5% drzew w danym drzewostanie.

⁸ Z uwzględnieniem wymogu zachowania bezpieczeństwa dla osób korzystających z lasów.

4. SCENARIUSZE

SCENARIUSZ nr 1: PROCESY NATURALNE

Lasy objęte tym scenariuszem będą pełniły funkcje społeczne związane z potrzebą kontaktu z tzw. dziką przyrodą i obserwacji procesów naturalnych. W tej grupie znajdują się między innymi rezerwaty przyrody, starolasy, obszary mokradłowe, wybrane drzewostany na siedliskach przyrodniczych, których stan lub charakter nie wymaga prowadzenia zabiegów ochrony czynnej. Stworzą one przyrodniczy szkielet strukturalny, przyczyniający się do zachowania różnorodności biologicznej całego kompleksu leśnego.

Gospodarka leśna będzie ukierunkowana na podtrzymywanie procesów naturalnych, sukcesji i naturalnej regeneracji lasu. Będzie przyczyniać się do rozwoju dużych zasobów martwych drzew oraz drzew biocenotycznych – co sprzyja różnorodności biologicznej i tworzy wygląd lasu o naturalnym wyglądzie, ostoi dzikiej przyrody, ale może skutkować utrudnieniem penetracji lasu przez ludzi oraz podwyższonym ryzykiem stwarzanym przez drzewa. Dodatkowo obszary te będą pełniły funkcję stałych powierzchni referencyjnych, umożliwiających obserwację wpływu zmieniających się warunków klimatycznych i środowiskowych na ekosystemy leśne.

Lasy objęte tym scenariuszem będą **wyłączone z funkcji pozyskania drewna**. Pozyskanie drewna, rozumiane jako usunięcie drzewostanu lub drzew z drzewostanu w celu dalszego wykorzystania, będzie ograniczone do ściśle określonych sytuacji wynikających z wymogów prawnych, w szczególności:

- a. usuwania gatunków obcych,
- b. realizacji działań, o których mowa w art. 9 ust. 1 ustawy o lasach, na rzecz kształtowania równowagi w ekosystemach leśnych, podnoszenia naturalnej odporności drzewostanów, , jak również wykonywania niezbędnych prac służących zapewnieniu bezpieczeństwa publicznego oraz ochrony życia, zdrowia i mienia,
- c. realizacji planów ochrony lub planów zadań ochronnych dla obszarów Natura 2000 oraz planów ochrony lub zadań ochronnych dla rezerwatów przyrody.

Co do zasady w drzewostanach wyłączonych z funkcji pozyskania drewna ścięte drzewa powinny zostać pozostawione do naturalnego rozkładu, z wyłączeniem sytuacji, gdy:

- a. pozyskanie drewna wiąże się z usuwaniem gatunków obcych, lub
- b. brak pozyskania drewna może powodować istotne zagrożenie dla równowagi w ekosystemach leśnych lub obniżenie naturalnej odporności drzewostanów, potwierdzone przez właściwe zespoły ochrony lasu, lub

c. pozyskanie drewna jest podyktowane względami bezpieczeństwa publicznego, w szczególności jeżeli wynika ze wskazań właściwych organów administracji publicznej odwołujących się do aktów prawnych innych niż ustawa o lasach.

Na jakich obszarach lasów o wiodącej funkcji społecznej będzie miał zastosowanie ten scenariusz?

Scenariusz obejmie lasy Skarbu Państwa w zarządzie Lasów Państwowych stanowiące najcenniejsze fragmenty rodzimej przyrody, w szczególności wybrane drzewostany na siedliskach przyrodniczych wymienionych w załączniku 1 do *Rozporządzenia (UE) 2024/1991 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 24 czerwca 2024 r. w sprawie odbudowy zasobów przyrodniczych i zmiany rozporządzenia (UE) 2022/869* oraz wybrane drzewostany o szczególnym znaczeniu dla ochrony różnorodności biologicznej, w przypadku których optymalnym sposobem ochrony jest wyłączenie z funkcji pozyskania drewna.

Punktem odniesienia dla wyznaczenia lasów objętych scenariuszem 1 będą wyniki wstępnej waloryzacji przyrodniczej drzewostanów przeprowadzonej przez MKiŚ w oparciu o kryteria przyrodnicze wypracowane podczas Ogólnopolskiej Narady o Lasach na podstawie dostępnych zbiorów danych⁹.

Na obszarach objętych scenariuszem 1 priorytetowe znaczenie mają funkcje związane z ochroną różnorodności biologicznej, w tym ochroną zagrożonych gatunków i siedlisk przyrodniczych. **Użytkowanie rekreacyjne powinno mieć charakter ekstensywny**, co pociąga za sobą konieczność odpowiedniej organizacji i kanalizacji ruchu turystycznego, a niekiedy jego istotnego ograniczenia, ze względu na potrzeby ochrony gatunków i siedlisk przyrodniczych występujących na obszarach objętych scenariuszem 1. Z uwagi na powyższe oraz uwarunkowania ekonomiczne¹⁰ i gospodarcze związane z pełnieniem przez lasy funkcji zaopatrzeniowej, łączna powierzchnia lasów wyłączonych z funkcji pozyskania drewna¹¹ **nie powinna być wyższa niż 14%** ogólnej powierzchni lasów Skarbu Państwa zarządzanych przez Lasy Państwowe na obszarze nadleśnictwa. W uzasadnionych przypadkach istnieje możliwość wyłączenia z funkcji pozyskania drewna większej powierzchni niż 14%. Dotyczy to nadleśnictw, w których lasy spełniające kryteria przyrodnicze ONoL (wszystkie) stanowią powyżej 40%

⁹ MKiŚ opracował zintegrowaną bazę danych kontekstowych dla waloryzacji przyrodniczej lasów, opartą na ogólnodostępnych zasobach danych (m.in. BDL, zobrazowania satelitarne, europejskie zasoby danych, operaty fitosocjologiczne, wyniki inwentaryzacji przyrodniczych), zasobach udostępnionych przez Lasy Państwowe, Generalną Dyрекcję Ochrony Środowiska, regionalne dyrekcje ochrony środowiska, parki krajobrazowe oraz inne podmioty zajmujące się ochroną przyrody.

¹⁰ W obecnych uwarunkowaniach formalno-prawnych funkcje pozaprodukcyjne dotyczące np. rozwoju i utrzymania infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej w lasach, ochrony lasów, zwiększania naturalnej pojemności retencyjnej zlewni zlokalizowanych na obszarach leśnych, zapewnienia bezpieczeństwa, edukacji są finansowane na poziomie nadleśnictw głównie z przychodów ze sprzedaży drewna.

¹¹ Na obszarze lasów o wiodącej funkcji społecznej oraz pozostałych lasów Skarbu Państwa zarządzanych przez Lasy Państwowe na obszarze nadleśnictwa.

ogólnej powierzchni lasów Skarbu Państwa zarządzanych przez Lasy Państwowe na obszarze nadleśnictwa.

SCENARIUSZ nr 2: LEŚNICTWO BLISKIE NATURZE

Zastosowanie scenariusza polega na gospodarowaniu w taki sposób, by nie było wyraźnie wyodrębnionych obszarów poddanych cięciom i odnowieniu. W konsekwencji wygląd lasu w żadnym miejscu nie zmienia się gwałtownie w wyniku cięć i zachowuje w miarę naturalny charakter.

W tym scenariuszu celem jest trwałe utrzymanie ciągłej warstwy dojrzałych drzew dzięki zrównoważeniu procesów ich dorastania i ubywania. Wycinanie drzew, pojedyncze lub co najwyżej grupowe, służy wspieraniu procesu dorastania. Pewna część drzew pozostaje aż do naturalnej śmierci. Realizacja takiego modelu zakłada utrzymywanie lasu w bardzo zbliżonym stanie między kolejnymi cięciami.

W tak zagospodarowanym lesie nie będzie zrębów, wyciętych gniazd ani drzewostanów silnie przerzedzonych cięciami realizowanymi na dużej powierzchni. Docelowy las będzie miał tzw. strukturę przerębową, tj. budowaną przez grupy i kępy drzew o różnym wieku oraz wysokości, przenikające się nawzajem na całej powierzchni, co daje łącznie znaczne wypełnianie przestrzeni koronami drzew. Strukturę tę cechuje duże zróżnicowanie grubości drzew, już na małej powierzchni drzewostanu.

W scenariuszu tym preferowane będą rębnie ciągłe. Uzupełniająco, w przypadku braku możliwości ich zastosowania, rębnie stopniowe. Nie każde wdrożenie rębni przerębowej i stopniowej odpowiada temu modelowi. Realizując ten scenariusz istotne jest, by intensywność cięć, niezależnie od ich rozproszenia w lesie, była stała i możliwie niewielka, a las był utrzymywany na stosunkowo wysokim poziomie zwarcia warstwy drzew, bogaty szczególnie w drzewa starsze, o rozłożystych koronach, zróżnicowane, wielogatunkowe, biocenotyczne. W miarę możliwości planowe cięcia w ciągu dziesięciolecia nie powinny zakładać usuwania więcej niż 10% biomasy drzew z drzewostanu (wydzielenia).

Celem gospodarki leśnej w tym scenariuszu powinno być, tam gdzie jest to możliwe, dojście do struktury przerębowej lub zróżnicowanej struktury gatunkowej, wiekowej i przestrzennej, z maksymalnym wykorzystaniem naturalnych procesów zachodzących w drzewostanie. Dojście do docelowej struktury powinno być stopniowe i powolne. Dążenie do docelowej struktury powinno być prowadzone w sposób rozproszony, bez gwałtownych zmian zwarcia oraz gwałtownych zmian krajobrazu.

W stabilnych starszych drzewostanach można realizować powolne przekształcanie struktury drzewostanu w kierunku struktury przerębowej, za pomocą cięć sanitarnych, pielęgnacyjnych i przygotowawczych, połączonych z punktowym odnowieniem

naturalnym lub w razie potrzeby punktowym podsadzaniem gatunków zgodnych z siedliskiem.

W drzewostanach młodszych dopuszcza się stosowanie silniejszych cięć przekształcających, z zachowaniem drzew o cechach przyszłościowych, kluczowych dla kształtowania piętrowości i trwałości struktury. Dojście do struktury przerębowej w lasach o wiodącej funkcji społecznej powinno być planowane jako proces długofalowy, rozpisany na okres co najmniej 40–60 lat.

Konsekwencją zastosowania tego scenariusza będzie krajobraz leśny pozbawiony antropogenicznych powierzchni otwartych, jak zręby, wycięte gniazda, drzewostany silnie przecięte na większej powierzchni. Las na dużym obszarze będzie miał zwarty charakter, będą jednak w nim występować rozproszone wszędzie ślady cięć. Dlatego planując i realizując prace leśne w lasach objętych tym scenariuszem, należy położyć szczególny nacisk na komunikację ze społeczeństwem.

Na jakich obszarach lasów o wiodącej funkcji społecznej będzie miał zastosowanie ten scenariusz?

Scenariusz obejmie przede wszystkim obszary leśne spełniające następujące kryteria:

- intensywnie użytkowane rekreacyjnie lub turystycznie,
- znajdujące się w sąsiedztwie ośrodków wypoczynkowych, hoteli, sanatoriów, campingów,
- lasy uzdrowiskowe, tj. lasy zlokalizowane na obszarze stref ochrony uzdrowiskowej A, B i C, o których mowa w art. 38 Ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o lecznictwie uzdrowiskowym,
- znajdujące się w sąsiedztwie zwartej zabudowy, w szczególności wokół dużych ośrodków miejskich,
- lasy zagospodarowane rębnią przerębową (V) lub stopniową (IV).

Wybór obszarów do objęcia scenariuszem 2 powinien uwzględniać ograniczenia wynikające z warunków lokalnych, np. ryzyko masowego zamierania i nagłego rozpadu drzewostanu, wysokie ryzyko ekspansji gatunków obcych. Takie drzewostany powinny być kwalifikowane do scenariusza 3 lub 4. Nie w każdym lesie zastosowanie tego scenariusza będzie możliwe.

Na obszarach objętych scenariuszem 2 priorytetowe znaczenie mają funkcje związane z rekreacją, turystyką oraz edukacją. W związku z tym na obszarach objętych tym scenariuszem powinny koncentrować się działania związane z udostępnieniem lasów dla społeczeństwa, kompleksowym zagospodarowaniem rekreacyjnym i turystycznym oraz edukacją społeczeństwa. Jednocześnie należy położyć szczególny nacisk na zapewnienie bezpieczeństwa osób korzystających z lasu.

SCENARIUSZ nr 3: LEŚNICTWO STABILIZACYJNE

Scenariusz stosowany do lasów, w których konieczne jest rozpoczęcie lub kontynuacja odbudowy drzewostanów niestabilnych lub unaturalniającej przebudowy drzewostanów sztucznego pochodzenia degradujących siedlisko, głównie rosnących na żyznych glebach drzewostanów sosnowych i świerkowych, a także drzewostanów złożonych z gatunków obcych. Celem gospodarki leśnej powinna być proaktywna odbudowę naturalnej szaty roślinnej. Podstawowym mechanizmem przebudowy drzewostanów jest kształtowanie ich składu gatunkowego w kierunku drzewostanów zgodnych z naturalnym zróżnicowaniem roślinności, w miarę możliwości zróżnicowanych gatunkowo. Efektem przebudowy będzie drzewostan o złożonej budowie i strukturze wiekowej oraz składzie gatunkowym dostosowanym do siedliska.

Wiedza o lesie nieustannie się rozwija i pozwala lepiej zrozumieć ekologię lasu. Zmieniają się również warunki środowiskowe oraz społeczne oczekiwania wobec lasów. Wprowadzenie w przeszłości sztucznych, jednogatunkowych drzewostanów iglastych (głównie sosnowych i świerkowych) na siedliskach lasów liściastych i mieszanych wpłynęło degradująco na siedliska, a także zubożyło lasy pod względem przyrodniczym. Współczesne leśnictwo próbuje to naprawić. Jest to potrzebne także w lasach o wiodącej funkcji społecznej tam, gdzie występują sztuczne drzewostany.

W praktyce przebudowa w większości sytuacji powinna oznaczać usuwanie prawie wyłącznie sosny, świerka, modrzewia (z pozostawieniem części starszych drzew, nawet gdy są obce ekologicznie lub geograficznie) i gatunków obcych, ale w miarę możliwości bez cięć rodzimych gatunków liściastych (np. buka, graba, rodzimych dębów).

Koncepcja przebudowy powinna nie tylko brać pod uwagę potrzeby hodowlane i docelowy typ drzewostanu, ale musi uwzględniać potrzeby społeczne – co może oznaczać wydłużenie procesu przebudowy i zastosowanie w nim wszystkich możliwych w danym przypadku dobrych praktyk wzmacniających funkcje społeczne lasu. Dla strony społecznej ważne mogą być np. niektóre stare drzewostany sosnowe, nawet rosnące na niewłaściwych siedliskach. Jeżeli rozwija się pod nimi drugie piętro liściaste, łagodzące degradujący wpływ na glebę, lub jeśli w glebie nie uwidacznia się zniekształcenie siedliska, można nie planować cięć w takich drzewostanach, choćby oznaczało to opóźnienie przebudowy. Nie należy jednak pozostawiać bez przebudowy dużych i zwartych obszarów zajętych przez takie drzewostany, gdyż w przyszłości może to skutkować wielkopowierzchniowymi cięciami sanitarnymi w przypadku ich nagłego rozpadu. Żeby ograniczyć tego rodzaju ryzyko, przebudowa może być inicjowana również w drzewostanach młodszych sztucznego pochodzenia.

Przy realizacji przebudowy należy unikać cięć zupełnych, zwłaszcza przekraczających 0,5 ha. Wyjątek stanowią cięcia sanitarne, gdzie cięcia mogą być prowadzone na większej powierzchni.

Konsekwencją zastosowania tego scenariusza będą zmiany w wyglądzie lasu - przede wszystkim zastąpienie drzew iglastych liściastymi. Nowe drzewostany będą w przyszłości trwalsze, odporne na zmiany klimatu i nie będą degradować swoich siedlisk.

Zastosowanie tego scenariusza w większości przypadków będzie odpowiadać pojęciu „modyfikacji” wg terminologii używanej w dokumencie „Wytyczne i Rekomendacje ONoL¹²”.

Na jakich obszarach lasów o wiodącej funkcji społecznej będzie miał zastosowanie ten scenariusz?

Scenariusz powinien być stosowany tylko tam, gdzie:

- a. drzewostan jest niezgodny z siedliskiem i jednocześnie siedlisko z tego powodu wykazuje zniekształcenie lub degradację, lub
- b. drzewostan jest niezgodny z siedliskiem i porolny, jednocześnie widoczne są w nim wyraźne symptomy zamierania lub uszkodzenia, lub
- c. drzewostan jest zdominowany przez gatunek obcy lub dochodzi do masowego rozwoju pod nim podszytu gatunków obcych (np. drzewostan sosnowy z podszytem czeremchy amerykańskiej), lub
- d. drzewostan (niezależnie od wieku), którego obecny stan i kondycja wskazują na zaawansowany proces rozpadu.

Sama niezgodność składu drzewostanu z typem drzewostanu, nie mająca negatywnych konsekwencji ekologicznych (np. drzewostan grabowy przy docelowym typie Db), nie jest przesłanką do stosowania tego scenariusza.

SCENARIUSZ nr 4: LEŚNICTWO TRADYCYJNE ZMODYFIKOWANE PROSPOŁECZNIE

W tym scenariuszu gospodarka leśna jest prowadzona tradycyjnymi metodami, tj. z wykorzystaniem typowego zakresu pielęgnacji upraw leśnych, cięć pielęgnacyjnych, odnawianiem drzewostanów z wykorzystaniem typowych schematów rębni, wg potrzeb hodowlanych drzewostanów – ale podlega modyfikacji przez uwzględnienie ZBIORU DOBRYCH PRAKTYK W LASACH O WIODĄCEJ FUNKCJI SPOŁECZNEJ oraz przyjętych dla danego kompleksu leśnego ustaleń w zakresie RETENCJI DRZEW.

W stosunku do realizacji rębni, należy rozważyć dodatkowe modyfikacje prospołeczne, np.:

- zastąpienie typowych schematów rębni ich wariantami retencyjnymi, zakładającymi pozostawianie np. 10% lub więcej powierzchni drzewostanu;

¹² Wzmocnienie ochrony lasów cennych przyrodniczo i ważnych społecznie. Wytyczne i Rekomendacje Ogólnopolskiej Narady o Lasach. Ministerstwo Środowiska, Warszawa, 2024.

- zastępowanie, w miarę możliwości, cięć zupełnych cięciami częściowymi lub przerębowymi, a w konsekwencji zastępowanie rębni zupełnych rębniami złożonymi, rębni częściowej rębnią stopniową, rębni gniazdowej zupełnej rębnią gniazdowo-częściową lub stopniową itp.
- wydłużanie cyklu życia drzewostanu - w drzewostanach, które pozostają stabilne (nie występuje w nich masowe zamieranie drzew, gwałtowny spadek zwarcia) maksymalnie opóźnianie momentu inicjacji cięć rębnych;
- cięcia ograniczone tylko do konkretnych gatunków, np. iglastych.

Konsekwencją zastosowania tego scenariusza będzie krajobraz leśny podobny w ogólnym charakterze do dzisiejszego, tj. nadal determinowany przez gospodarkę leśną, wzbogacony o cenne elementy przyrodnicze i krajobrazowe, np. pozostawione kępy starych drzew i przetrzymane na pniu stare drzewostany. Konsekwencją modyfikacji będzie zazwyczaj spadek poziomu pozyskania drewna w stosunku do poziomu sprzed zmian (od kilku do kilkunastu procent).

Na jakich obszarach lasów o wiodącej funkcji społecznej będzie miał zastosowanie ten scenariusz?

Scenariusz będzie stosowany na obszarach nie objętych scenariuszami 1-3.

5. ODSZCZĘPSTWA OD SCENARIUSZY I WYMAGÓW DOBRYCH PRAKTYK

Gospodarka leśna w lasach o wiodącej funkcji społecznej podlega obowiązującym przepisom prawa.

Ewentualne odstępstwa od SCENARIUSZY i DOBRYCH PRAKTYK powinny być przedmiotem indywidualnej oceny, nie naruszając istoty scenariuszy, jak również wymogów obowiązującego prawa i powinny być przedmiotem dialogu z partnerami społecznymi.

Dotyczy to w szczególności następujących aspektów:

- Nadrzędne wymogi bezpieczeństwa publicznego. Mogą być konieczne szczególnie odstępstwa od zasady pozostawiania drzew biocenotycznych i stojących drzew martwych, powinny być jednak poprzedzone indywidualną oceną bezpośredniego zagrożenia dla odwiedzających las, dokonanej przez zarządcę lasu¹³. Dąży się do przynajmniej częściowego zachowania elementów biocenotycznych, np. pozostawiając fragment pnia z dziuplą lub z wypróchnieniem, usuwając tylko niebezpieczne konary zamiast całego drzewa,

¹³ Wytyczne i Rekomendacje ONoL wskazują na potrzebę zmniejszenia odpowiedzialności zarządcy lasów. MKiŚ planuje w tym zakresie zmiany legislacyjne.

tylko obalając drzewa niebezpieczne i pozostawiając je z konarami jako drzewa leżące itp.

- Kontrola lub zwalczanie gatunków obcych stwarzających zagrożenie dla Unii Europejskiej lub Polski, tj. działania zaradcze przeprowadzane w sposób odpowiedni i w zakresie odpowiednim do charakteru, zasięgu i rozmiaru negatywnego oddziaływania gatunku obcego na gatunki rodzime, siedliska przyrodnicze, usługi ekosystemowe, zdrowie ludzi¹⁴.
- Działania ochronne niezbędne dla zachowania lub odtworzenia przedmiotu ochrony, gdy wynikają realizacji planów ochrony lub planów zadań ochronnych dla obszarów Natura 2000 oraz planów ochrony lub zadań ochronnych dla rezerwatów przyrody lub z konieczności czynnej ochrony gatunków chronionych.
- Zagrożenie trwałości lasu powodowane wystąpieniem organizmów szkodliwych, pociągające za sobą obowiązek wykonania zabiegów zwalczających i ochronnych¹⁵.
- Obowiązek ponownego wprowadzania roślinności leśnej (upraw leśnych) w lasach w okresie do 5 lat od usunięcia drzewostanu.

POSTĘPOWANIE PO WIELKOOSZAROWYCH ZABURZENIACH

W każdym lesie, niezależnie od sposobu zagospodarowania, mogą wydarzyć się nagle i rozległe zjawiska drastycznie zmieniające las – np. wielkopowierzchniowe zniszczenia drzewostanów wskutek czynników biotycznych i abiotycznych, takich jak gradacje, masowe procesy zamierania niektórych drzew, wiatrołomy, pożary. Jeżeli obejmą one znaczną część lasu o wiodącej funkcji społecznej, to mogą wymagać rewizji zaplanowanych w nim sposobów gospodarowania, w tym zaplanowanych scenariuszy i obszarów ich wdrażania, np. rozszerzenia obszaru objętego scenariuszem 3.

W przypadku scenariusza 1 las powinien zostać pozostawiony do naturalnej regeneracji lub sukcesji, jeżeli nie stwarza zagrożenia sanitarnego, pożarowego lub zagrożenia dla bezpieczeństwa publicznego. Może to oznaczać, że las stanie się trudno dostępny dla ludzi, jak również może wiązać się koniecznością wprowadzenia przez właściwego nadleśniczego zakazu wstępu do lasu, w szczególności, gdy

¹⁴ W przypadku gatunków obcych inwazyjnych stwarzających zagrożenie dla Unii lub stwarzających zagrożenie dla Polski, przeprowadzenie takich działań zaradczych jest obowiązkiem wynikającym z Ustawy z 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych. Zachowanie kluczowych usług ekosystemowych lasu o wiodącej funkcji społecznej oraz zachowanie jego różnorodności biologicznej należą do przesłanek wyboru odpowiedniego sposobu i zakresu przeprowadzenia takich działań.

¹⁵ art 10 ustawy o lasach.

występuje duże zagrożenie pożarowe lub drzewa lub runo leśne zostały zniszczone albo znaczne uszkodzone.

Należy mieć jednak na uwadze, że takie funkcje lasu jak wodochronność czy znaczenie dla różnorodności biologicznej mogą się samorzutnie i dość szybko odbudować. Pozostawienie zamartwych lub zniszczonych drzewostanów (lub ich części) do naturalnej sukcesji może przynieść korzyści ekologiczne w porównaniu ze strategią uprzętnięcia pozostałości zniszczonego drzewostanu i odnowienia powierzchni.

W pozostałych scenariuszach, postępowanie po wielkoobszarowych zaburzeniach powinno być przedmiotem dialogu z partnerami społecznymi, np. w ramach stałej platformy dialogu, z wyłączeniem konieczności podjęcia pilnych działań niezbędnych dla zapewnienia bezpieczeństwa publicznego.

6. SŁOWNIK POJĘĆ

- Cieki naturalne - rozumie się przez to rzeki, strugi, strumienie i potoki oraz inne wody płynące w sposób ciągły lub okresowy naturalnymi lub uregulowanymi korytami. Ciekami naturalnymi nie są rowy, tj. sztuczne koryta prowadzące wodę w sposób ciągły lub okresowy, o szerokości dna mniejszej niż 1,5 m przy ujściu, jak również kanały, tj. sztuczne koryta prowadzące wody w sposób ciągły lub okresowy, o szerokości dna co najmniej 1,5 m przy ich ujściu lub ujęciu.
- Cięcia zupełne - sposób wycinania drzew i odnawiania drzewostanu, w którym wszystkie drzewa przewidziane do wycięcia na określonej powierzchni są usuwane jednorazowo, a odnowienie wzrasta bez osłony lub tylko z osłoną boczną drzewostanu.
- Cięcia częściowe - sposób wycinania drzew i odnawiania drzewostanu, w którym drzewostan jest przeredzany w zasadzie równomiernie w celu uzyskania samosiewu na całej powierzchni manipulacyjnej, a odnowienie wzrasta pod osłoną górną drzewostanu.
- Cięcia przerębowe - sposób wycinania drzew i odnawiania drzewostanu, w którym jednocześnie na tej samej powierzchni użytkuje się drzewa dojrzałe, inicjuje i wspiera proces odnowienia, dokonuje selekcji, reguluje strukturę oraz wykonuje zabiegi sanitarne, utrzymując lub kształtując tzw. strukturę przerębową drzewostanu, czyli strukturę budowaną przez grupy i kępy drzew o różnym wieku oraz wysokości, przenikające się nawzajem na całej powierzchni, co daje łącznie znaczne wypełnianie przestrzeni koronami drzew.
- Drzewa biocenotyczne - drzewa które pełnią wyróżniającą się, w danych warunkach przyrodniczych, rolę w zachowywaniu różnorodności biologicznej, w tym w szczególności:

- a) drzewa dziuplaste (rozumiane jako drzewa z otworami i szczelinami, które mogą być różnego pochodzenia);
 - b) drzewa z oznakami rozkładu (spróchnienia, dziuple, huby, martwe konary) lub naturalnych uszkodzeń (listwy piorunowe, rozszczepienia, obłamania),
 - c) drzewa z innymi naturalnymi mikrosiedliskami nadrzewnymi¹⁶,
 - d) drzewa z wieloletnimi gniazdami ptaków;
 - e) drzewa ze śladami okresowego bytowania nietoperzy;
 - f) drzewa zasiedlone przez chronione lub rzadkie bezkręgowce, grzyby, porosty lub epifityczne mszaki;
 - g) drzewa wyróżniające się wiekiem, rozmiarami lub pokrojem;
 - h) pojedyncze okazy lub grupy drzew gatunków domieszkowych, nektarodajnych, owocodajnych;
 - i) drzewa, na których występują owocniki grzybów nadrzewnych;
- Drzewa stare – drzewa, który osiągnęły zaawansowany wiek w stosunku do maksymalnego wieku dla danego gatunku i lokalnych warunków: Db \geq 140 lat; Jd, So, Md \geq 130 lat; Bk, Św \geq 120 lat; pozostałe gatunki \geq 100 lat.
 - Gatunki rodzime - gatunki występujące na danym obszarze naturalnie, bez ingerencji człowieka, stanowiące istotę miejscowych ekosystemów.
 - Ogólnopolska Narada o Lasach (ONoL) - cykl spotkań i konsultacji społecznych, które odbyły się w 2024 roku, zakończonych wypracowaniem przez Ministerstwo Klimatu i Środowiska Wytycznych i Rekomendacji¹⁷ (WiR) dotyczących kierunków transformacji obecnego modelu gospodarki leśnej.
 - Pozyskanie drewna - usunięcie drzewostanu lub drzew z drzewostanu w celu dalszego gospodarczego wykorzystania.
 - Plan Urządzenia Lasu (PUL) - dokument zawierający opis i ocenę stanu lasu oraz cele, zadania i sposoby prowadzenia gospodarki leśnej dla nadleśnictwa. Sporządzany na okres dziesięciu lat.
 - Rębnia - zespół czynności, które mają na celu stopniowe zastępowanie pokoleń drzew w lesie, w tym tworzenie najkorzystniejszych warunków dla powstania i rozwoju nowego pokolenia drzew pożądanych gatunków, kształtowanie odpowiedniej kompozycji gatunkowej i budowy drzewostanu. Typowe schematy (sposoby wykonywania) rębni polegają na odpowiedniej czasowej i przestrzennej sekwencji wykonywania cięć zupełnych, częściowych lub przerębnowych.

¹⁶ Zagadnienie opisano szerzej w: Gutowski J.M., Bobiec A., Ciach M., Kujawa A., Zub K., Pawlaczyk P. 2022. Drugie życie drzewa.

¹⁷ <https://www.gov.pl/attachment/beaf10f8-84ef-4256-8d7b-eb1ecaefab58>

- Rębnie zupełne - polegają na jednorazowym usunięciu z określonej powierzchni (zwykle powyżej 0,50 ha) całego drzewostanu, wszystkie inne sekwencje cięć określa się jako rębnie złożone.
- Usługi ekosystemowe – korzyści dla ludzi dostarczane przez ekosystemy. Przejawiają się w różnych aspektach: zaopatrzeniowym (dostarczanie produktów), regulacyjnym (wpływ na parametry środowiska i ich zmiany) i kulturowym (korzyści niematerialne).
- Zapas drewna - objętość drewna (wyrażona w m³) w drzewostanach danej jednostki przestrzennej, np. wydzieleniu lub nadleśnictwie.